

Dünya Fındık Verileri (bin ton)

	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim ⁴ (%)
Alan (bin ha)	633	633	666	662	659	-0,4
Verim (ton/ha)	1,4	1,1	1,4	1,1	1,5	32,2
Üretim	869	708	933	743	979	31,7
Tüketim ²	433	381	436	-	-	-
İthalat ¹	398	213	213	235	234	-0,4
İhracat ¹	237	218	201	253	265	5,0
İhracat fiyatı (\$/100 kg) ³	581	740	1.287	816	683	-16,3

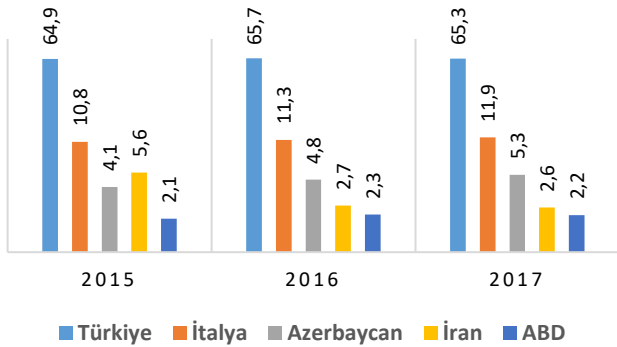
Kaynak: FAO, ¹/UN Comtrade, ²/INC, ³/KİB, ⁴/verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

Fındık, dünyada yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan sert kabuklu meyvelerin başında gelmektedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, ABD, Azerbaycan, İspanya, Gürcistan başta olmak üzere birçok ülkede yetiştirilmektedir. Uluslararası ticaret ölçeğinde fındık üreten ülke sayısı sınırlıdır. Başlıca üretici ve ihracatçı ülkeler Türkiye, İtalya, ABD ve Azerbaycan'dır. Diğer üretici ülkeler dünya fındık pazarlarını etkileyebilecek bir üretim seviyesinde değildir. 2017 yılı Dünya fındık veriminde Ermenistan (246 kg/da) ilk sırada yer alırken, Ermenistan'ı

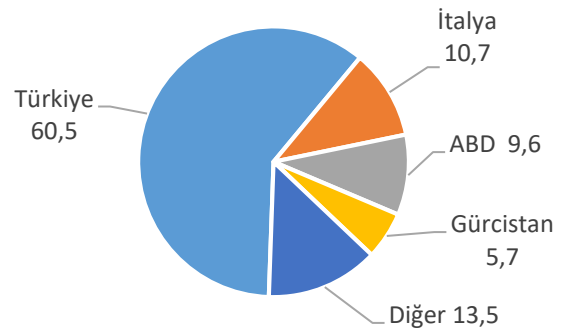
sırasıyla Çin (204 kg/da) ve Yunanistan (203 kg/da) takip etmektedir.

2017 yılında dünya fındık üretimi, bir önceki yıla göre yaklaşık %32 oranında artarak 979 bin tona yükselmiştir. 2017 yılı itibarıyla verim 1,5 ton/ha'dır. Verimde bir önceki yıla göre yaklaşık %32 oranında artış meydana gelmiştir. Verimdeki bu artış üretimi de aynı oranda etkilemiştir. Dış ticarete son iki yılın değişimi incelendiğinde, ihracatta %5'lik artış, ithalatta ise %0,4'lük düşüş gerçekleşmiştir.

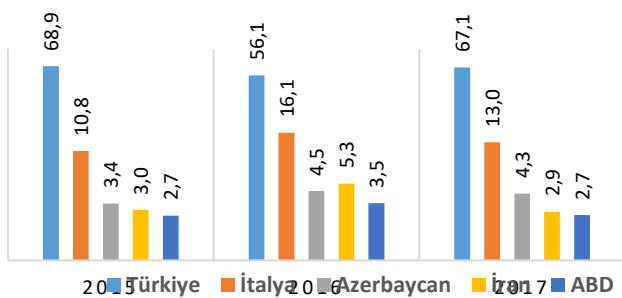
Fındık dikim alanında önemli ülkeler (%)

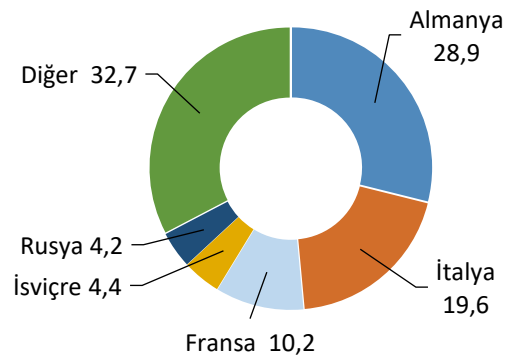
Ülkelere göre dünya fındık ihracatı (2017, %)

Fındık üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya fındık ithalatı (2017, %)

Dünyadaki fındığın %69'u Türkiye'de üretilmektedir. Türkiye, dünya fındık ihracatında da ilk sırada olup, toplam ihracatın %61'ini gerçekleştirmektedir. Türkiye, bu avantajıyla dünya fındık fiyatlarında belirleyici rol oynamaktadır. Aynı zamanda fındık Türkiye ekonomisine sağladığı döviz girdisiyle de tarım ürünleri arasında stratejik bir öneme sahiptir. Ancak Türkiye'nin sahip olduğu dünya fındık sektöründeki hâkimiyetinin

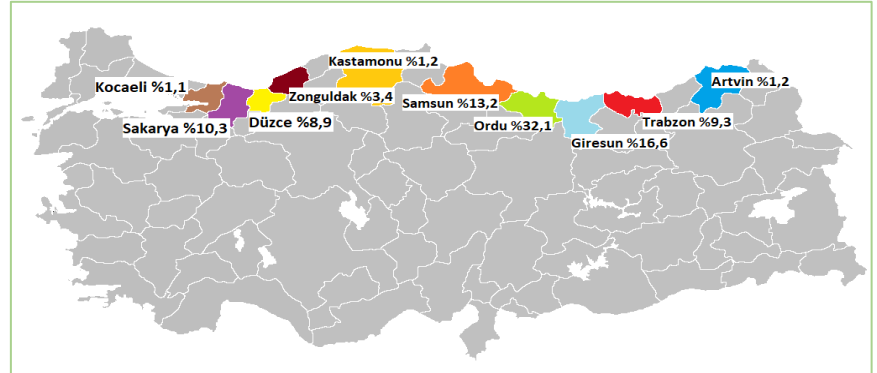
sürdürülebilirliğinin sağlanması için ürün verimliliğinin artırılması gerekmektedir. Önümüzdeki dönemlerde fındık verimliliği yüksek, Ermenistan, Yunanistan ve Gürcistan'ın, özellikle son yıllarda Azerbaycan ve Ermenistan'ın üretim alanlarını da artırmasıyla Türkiye'nin dünya sektöründeki bu üstünlüğünü sekteye uğratabileceği düşünülmektedir.

Türkiye Fındık Verileri (bin ton)

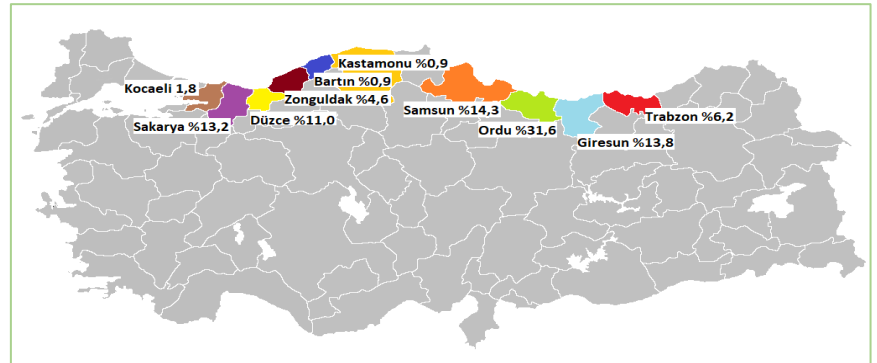
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Değişim ¹ (%)
Alan (1000 da)	7.021	7.011	7.026	7.054	7.067	0,2
Verim (kg/da)	94	78	64	92	59	-35,9
Üretim	660	549	450	646	420	-35,0
Tüketim	91	90	83	106	98	-7,5
Stok değişimi (ton)	-80	-110	-125	7	-193	-
İthalat	9	6	7	10	11	10,0
İhracat	649	567	493	534	519	-2,8

Kaynak: TÜİK, ¹ /verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

Fındık üretim alanı; Türkiye'de fındık tarımı yapılan bölgeler üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; 1., 2. ve 3. Standart Bölgelerdir. En önemli bölge olarak kabul edilen 1. Standart Bölge kapsamında Artvin, Giresun, Ordu, Rize ve Trabzon illeri bulunmaktadır. Türkiye'de 2017 yılında fındık üretim alanı 7 milyon da'dır. Ordu 2,3 milyon da ile en fazla fındık üretim alanına sahip ildir. Ordu'yu 1,2 milyon da ile Giresun ve 936 bin da ile de Samsun takip etmektedir.

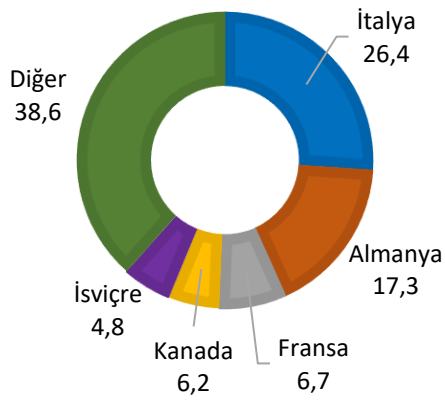
Fındık üretimi; Türkiye'de 2017 yılı itibariyle fındık üretim miktarı 675 bin ton'dur. Türkiye'de fındık üretiminde Ordu 214 bin ton ile ilk sırada yer almaktadır. Ordu'yu 96 bin ton ile Samsun ve 93 bin ton ile Giresun takip etmektedir. TÜİK bitkisel üretim istatistiklerine göre fındık üretimi 2018 yılında bir önceki yıla göre %23,7 oranında azalarak 515 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

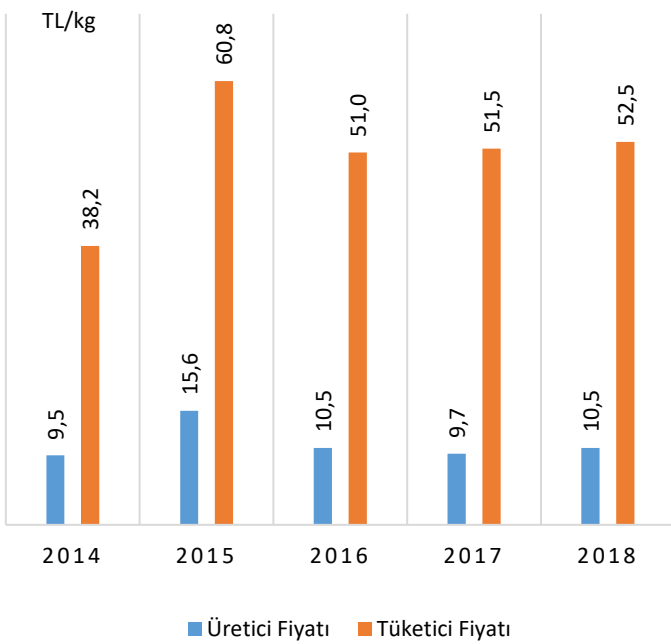
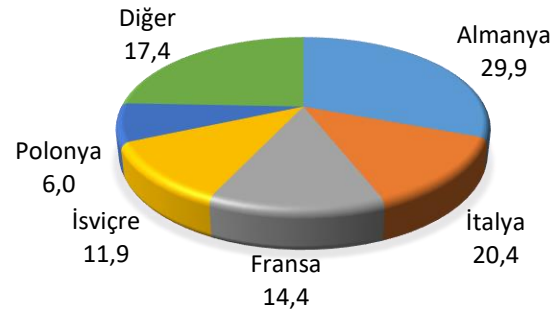
Türkiye'de Fındık Destekleme Politikaları: Fındıkta alan bazlı gelir desteklemelerinin yanı sıra alternatif ürüne geçen üreticilere telafi edici ödemeler yapılmıştır. Telafi edici ödemeler 2009-2012 ve 2012-2014 yılları arasında sonbahar ve ilkbahar ekim/dikim dönemlerinde; il ve ilçelerdeki 1'inci, 2'nci ve %6' dan daha az eğimli 3'üncü sınıf tarım arazilerinde ve rakımı 750 metrenin üzerindeki ruhsatsız fındık bahçelerini sökerek yerine alternatif ürün ya da ürünlere geçen üreticilere yapılmıştır. Birinci yıl başvurularında; ilk yıl 300 TL/da, ikinci ve üçüncü yıllar için 150 TL/da olarak 3 yıl için toplam 600 TL/da, ikinci yıl başvurularında; ilk yıl 300 TL/da, ikinci yıl için 150 TL/da olmak üzere 2 yıl için toplam 450 TL/da, üçüncü yıl başvurularında; tek yıl 300 TL/da ödeme yapılmıştır.

2018 yılında fındıkta alan bazlı destek olarak 170 TL/da destek verilmektedir. Aynı zamanda diğer ürünlerde de verilmekte olan mazot (10 TL/da) ve gübre desteği (4 TL/da) olmak üzere, toplamda 14 TL/da destekte verilmektedir.

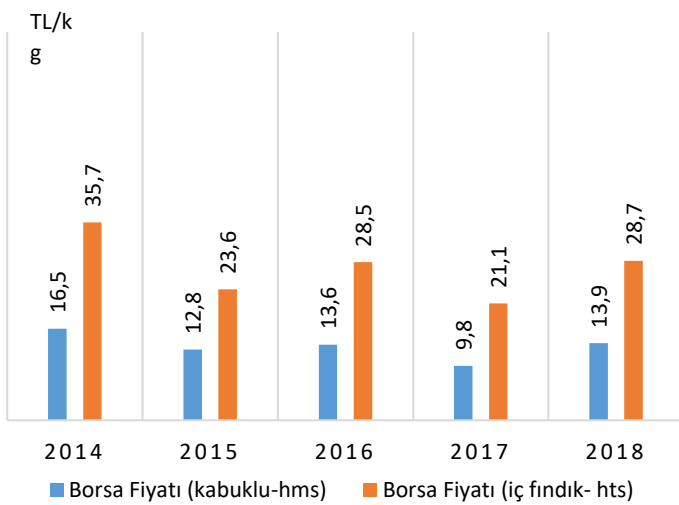
Türkiye'nin fındık ihracatında önemli ülkeler (2018, %)

Türkiye'nin fındık ithalatı yaptığı ülkeler (2018, %)

2018 Aralık ayında 13,3 TL/kg olan üretici fiyatı, bir önceki aya göre %3,8 ve bir önceki yılın aynı ayına göre %49 oranında artmıştır. 2018 Aralık ayında tüketici fiyatı 57,2 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki aya göre %0,1 oranında azalırken, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %16,4 oranında artmıştır. Son iki yılın değişimi göz önünde bulundurulduğunda; üretici fiyatları %8, tüketici fiyatları ise %1,9 oranında artmıştır. 2014 ile 2018 yılları arasındaki değişim dikkate alındığında, üretici fiyatları %10,7 oranında artarken, tüketici fiyatları da %37,4 oranında artmıştır. Fındıkta kısmi periyodisite görülmesinden ötürü üretimde yıllar itibariyle farklılar yaşanmakta, farklılığın yaşandığı yıllarda da piyasa dengesinin sağlanabilmesi için belirli bir stokun bulundurulmaması ve piyasanın da sürekli speküle edilmesinden dolayı fiyatlar yüksek bir seyir izlemektedir.

Borsa fiyatında, tumbul kabuklu fındık hazır müstahsil satış fiyatları dikkate alınmış olup, 2018 yılı ortalama fiyatı 13,9 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tumbul kabuklu fındık hazır müstahsil satış fiyatı Aralık ayında 14,1 TL/kg olarak oluşmuş ve iç fındık ortalama hazır tacir fiyatı ise oluşmamıştır. İç fındıkta (13/15 mm) 2018 yılı ortalama hazır tacir fiyatı 28,7 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Son iki yılın değişimi (2017-2018) göz önünde bulundurulduğunda; tumbul kabuklu fındık (hms) fiyatları %41,3, iç fındık (hts) fiyatları ise da %36,3 oranında artmıştır. 2014 ile 2018 yılları arasındaki değişim dikkate alındığında, kabuklu fındık (hms) fiyatları %15,8, iç fındık (hts) fiyatları ise %19,6 oranında azalmıştır.

	2014	2015	2016	2017	2018
Fındık Fiyatı (TL/kg)	9,45	15,48	10,56	9,73	10,51
Fındık Fiyatı + Destek (TL/kg)	12,30	17,47	13,64	11,65	12,44
Gübre Fiyatı (TL/kg) (a. sülfat)	0,62	0,68	0,64	0,71	1,01
Mazot Fiyatı (TL/lt)	4,40	3,85	3,85	4,69	5,78
1 kg fındık ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Fındık/Gübre	15,24	22,77	16,49	13,71	10,41
Fındık + Destek/Gübre	19,84	25,70	21,31	16,41	12,31
Fındık/Mazot	2,15	4,02	2,74	2,08	1,82
Fındık + Destek/Mazot	2,80	4,54	3,54	2,49	2,15

Kaynak: TOB, TÜİK, 2018.

2014 yılında 1 kg fındık ile yaklaşık 15 kg gübre satın alınırken, 2018 yılında yaklaşık 10 kg gübre satın alınmaktadır. 2014 yılında destekler dahil 1 kg fındık ile yaklaşık 20 kg gübre satın alınırken, 2018 yılında yaklaşık 12 kg gübre satın alınmaktadır.

2014 yılında 1 kg fındık ile 2,1 lt mazot satın alınırken, 2018 yılında 1,8 lt mazot satın alınmaktadır. 2014 yılında destekler dahil 1 kg fındık ile 2,8 lt mazot satın alınırken, 2018 yılında 2,1 lt mazot satın alınmaktadır.

2014-2018 yılları arasında 1 kg fındık ile alınabilecek en düşük girdi miktarları, 2018 yılında gerçekleşmiştir. Bu durum mevcut yıllar itibarıyla girdi fiyatlarındaki artış oranının, fındık üretici fiyatlarındaki artış oranına göre daha yüksek bir seyir izlemesinden kaynaklanmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye’de fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar meydana gelmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim seviyesi Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin verim düzeyine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

Avrupa Birliği sert kabuklu meyve üreticilerine yaptığı destekler ile İtalya, İspanya, Yunanistan, Fransa ve Portekiz gibi üyesi olan ülkelerde fındık üretimini artırmaya çalışmaktadır. Ayrıca Almanya izlediği politikalarla Arjantin, Azerbaycan, Gürcistan gibi ülkelerde fındık üretimini sağladığı mali desteklerle teşvik etmekte olup, Türkiye’nin bu piyasadaki üstünlüğünü kırmaya çalışmaktadır. Dünyada fındık üreticisi olmadıkları halde ihracatçı durumunda olan

ülkelerin tamamı, Türkiye’den satın aldıkları fındığı işleyerek re-export (yeniden ihracat) yapmaktadırlar. Bu da Türkiye’nin fındık piyasasında yeterince etkin olmadığını göstermektedir. Re-export yolu ile fındık mamulleri satan ülkelerin başında Almanya gelmektedir. Almanya’nın fındık piyasasında söz sahibi olmasının en önemli nedeni fındık borsasının Hamburg’da olmasıdır.

Türkiye ekonomisinde önemli yeri olan Karadeniz Bölgesinin vazgeçilmez ürünü fındık desteklenmesi gereken, katma değer ve istihdam yaratan önemli bir üründür. Karadeniz Bölgesinde fındık üretimi devam ettirilmeli, fındık mamul ürünlerin üretimine yatırımlar arttırılmalı ve pazarlanmasına önem verilmelidir. Piyasanın kendi dinamikleriyle oluşacak istikrarlı bir fiyat seviyesi ile ülkemiz üretim miktarı avantajıyla piyasadaki düzenleyici ve belirleyici konumunu korunmalıdır. Bu amaçla her yıl belirli bir miktar ürünün stok olarak tutulmasını sağlayacak bir mekanizma kurulmalıdır.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Türkay BARS, turkay.bars@tarim.gov.tr, +90 312 2875833/123